

**Просопографічна база даних
«Жертви Голодомору 1932–1933 рр.
на Дніпропетровщині»:
теоретико-методологічний та технологічний аспекти***

Юрій Святець

Доктор історичних наук, професор

ORCID: 0000-0001-6916-3033

Researcher ID: C-7714-2016

yurysvyatets@gmail.com

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
проспект Гагаріна, 72, м. Дніпро, Україна, 49010*

Анотація. *Мета статті* – репрезентувати ідею поіменної бази даних щодо жертв Голодомору 1932–1933 рр. й наукові перспективи її застосування в історичних дослідженнях. *Методи дослідження:* логіко-лінгвістичний, компаративний, системно-структурний; технології баз даних. *Основні результати:* висвітлено теоретико-методологічні та технологіко-методичні засади проектування релятивної бази просопографічних даних жертв Дніпропетровської області в роки Голодомору; позначено основні напрями її використання для вивчення соціальних та демографічних наслідків надсмертності населення регіону. *Практичне значення:* викладений досвід формування бази даних можна поширити на дані інших регіонів України; використання системи керування базами даних дозволить здійснювати релевантний пошук даних за різними критеріями (віком, статтю, соціальним походженням, етнічною приналежністю, причинами смерті); базу даних можна застосовувати як фактичний матеріал в генеалогічних дослідженнях. *Оригінальність:* використано узагальнення досвіду проектування релевантних баз даних; розроблено авторську концептуальну модель бази просопографічних даних з урахуванням специфіки джерельної бази проблеми. *Наукова новизна:* вперше запропоновано концептуальну модель та практичну реалізацію просопографічної бази жертв Голодомору 1932–1933 рр. за даними архівних та опублікованих джерел. *Тип статті:* аналітико-прикладна.

Ключові слова: джерело-орієнтований підхід; моделі даних; історична інформатика; цифрова історія; історія України; терор голодом.

Надійшла до редколегії 04.06.2019

Прорецензовано 12.07.2019

Рекомендовано до друку 29.07.2019

---

* Статтю підготовлено відповідно до завдань держбюджетної теми 0119U100450 «Духовна культура та суспільне життя в історичній пам'яті Наддніпрянської України (XVI – початок XXI ст.)».

**Prosopographic Database
«Victims of the Holodomor of 1932–1933
in Dnipropetrovsk Region»:
Theoretical, Methodological and Technological Aspects***

Yurii Sviatets

D. Sc. in History, Professor
ORCID: 0000-0001-6916-3033
Researcher ID: C-7714-2016
yurysviatets@gmail.com

*Oles Honchar Dnipro National University,
72 Gagarin avenue, Dnipro, Ukraine, 49010*

Abstract. *The aim* of the article is to represent the idea of a roll-call database about the victims of the 1932-1933 Holodomor and the scientific perspectives of its use in historical research. *Research methods:* logical-linguistic, comparative, system-structural; database technology. *The main results:* the article highlights the theoretical, methodological and technological principles of projecting a relational database of prosopographic data of victims of the Dnipropetrovsk region during the Holodomor; the main directions of its use for studying social and demographic consequences of the mortality of the population of the region are indicated. Practical importance: the experience of forming a database can be extended to data from other regions of Ukraine; the use of a database management system will allow relevant search of data by different criteria (age, gender, social origin, ethnicity, causes of death); the database can be used as factual material in genealogical research. *Originality:* generalized experience of designing relevant databases; the author's conceptual model of the prosopographic database was developed taking into account the specificity of the source database of the problem. *Scientific novelty:* the conceptual model and practical implementation of the prosopographic database about victims of the 1932-1933 Holodomor according to archival and published sources were first proposed. *Article type:* analytical-applied.

Keywords: Source-oriented Principle; Data Models; Historical Informatics; Digital History; History of Ukraine; Hunger Terror.

Received 04.06.2019

Reviewed 12.07.2019

Accepted 29 .07.2019

---

* *The article is prepared in accordance with the tasks of the state budget theme 0119U100450 «Spiritual culture and social life in historical commemoration of the Dnipro Ukraine (the 15th – the beginning of the 21st centuries)».*

Постановка проблеми. Тема демографічних втрат українського населення в результаті Голодоморів (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947), що стали ганебним історичним фактом комуністичного режиму радянської держави, зберігає свою актуальність, оскільки це була цілеспрямована цинічна політика, спрямована на зміну етнічної конфігурації українських теренів, а отже на придушення суспільного опору українців. Ця політика мала комплексну конструкцію – від безпосереднього тимчасового пограбування селян державою силою зброї (продзагони з надзвичайними повноваженнями) до перспективного постійного володіння й безроздільного використання ресурсів і територій України без ризиків суспільної непокори й спротиву тубільного населення. Перевірену тактику боротьби з непокірним народом у формі терору голодом більшовицький режим застосовував кількаразово не рахуючи число загублених життів не тільки реального покоління, а й потенційного прийдешнього. За вказівкою й всіляким схваленням компартійного керівництва, яке, певен, усвідомлювало злочинний зміст своєї такої діяльності, представники радянського режиму вдавалися не просто до заперечення самих Голодоморів, а й за допомогою карально-репресивних органів переслідували за саме поминання жертв голодної смерті. Це виявлялося як у забороні доступу до документів, в яких були зафіксовані дані про загиблих, так і у відвертій фальсифікації самих документів, у яких цинічно зазначали яку завгодно причину смерті, лише не голодне виснаження. Проте, певно не будучи добре обізнаними із законами демографії, відповідальні за організацію масового голоду (тобто геноциду) не могли ліквідувати закони «безпричинної» надсмертності населення України, які можна побачити на таких демографічних візуалізаціях як віково-статеві піраміди.

Демографічні висновки спираються на індивідуальні дані окремих осіб, кожна з яких мала свою біографію, свою долю, свої сподівання на майбутнє. Українські історики в роки незалежної України розпочали грандіозну роботу по складанню мартирологу жертв Голодомору 1932–1933 рр. Значний масив імен опубліковано у виданні Українського інституту національної пам'яті України «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні», яке складається з 17 обласних, одного по м. Києву та одного загальноукраїнського тому. Але наклад таких об'ємних томів великого формату не перевищує 3 тис. примірників. Тому доступ до даних національного мартирологу все ще малодоступний для української громадськості. Певною мірою цю проблему можна подолати створенням спеціальної автоматизованої інформаційно-пошукової або інформаційно-аналітичної системи на основі релятивної бази даних про загиблих у роки

Голодомору 1932–1933 рр., спроектованої на даних «Національної книги пам'яті...».

Мета статті – репрезентувати ідею поіменної бази даних щодо жертв Голодомору 1932–1933 рр. у Дніпропетровській області й наукові перспективи її застосування в історичних дослідженнях.

Історіографія питання. В Україні останнім часом тема просопографії набула неабиякої наукової популярності. За останні майже два десятиліття захищено принаймні 23 кандидатські та 4 докторські дисертації, автори яких прямо в назві (9 дисертацій), або в анотації автореферату вказували на застосування просопографічних методів або визначали своє дослідження як просопографічне. В різних наукових збірках та журналах України від 2007 до 2018 р. опубліковано щонайменше 19 статей, в назвах яких наявний прикметник «просопографічний» або присутнє поняття «колективна біографія». Ще 6 статей також можна віднести до жанру просопографічних. Можна назвати щонайменше чотирьох авторів (Белінська, Л. С., 2015; Преловська, І. М., 2013; Світленко, С. І., 2007; Ясь, О., 2016), в чіх одноосібних монографіях задекларовано сюжети просопографічної тематики. Надруковано також просопографічний довідник «Євреї Білої Церкви (середина ХІХ – початок ХХ ст.)» (Чернецький, Є., уклад., 2018). Проте в жодному з цих творів не йдеться про сучасні інформаційні технології просопографічних досліджень, якими в зарубіжній історіографії вважають технології баз даних.

У зарубіжній історичній науці нагромаджено чималий досвід просопографічних досліджень та проектування баз даних.

У 1995–1996 навчальному році започатковано довгостроковий спільний проект архіву Карлового університету та Інституту історії Чехії філософського факультету Карлового університету «Просопографія Празького університету ХІV–ХХ століть: колективні біографії студентів, випускників та співробітників Празького університету», метою якого є створення комп'ютеризованої бази даних репрезентативної вибірки членів університету означеного періоду і подальший її аналіз за профілями соціальної та культурної історії (Project Prosopography of the Prague University of Law).

На кафедрі класики та на кафедрі цифрових гуманітарних наук Королівського Коледжу в Лондоні під керівництвом професора Генріка Моуріцена (*Henrik Mouritsen*) та доктора Меггі Робб (*Maggie Robb*) здійснено проект «Цифрова просопографія Римської республіки». Основна мета проекту – сприяти просопографічному дослідженню еліти Римської республіки, її структури, масштабу та змін складу в часі. З цією метою було створено вичерпну базу даних усіх відомих

членів римського суспільства верхніх верств, яка об'єднує інформацію про індивідуальну кар'єру, службові посади, особистий статус, дати життя та сімейні стосунки (Digital Prosopography of the Roman Republic...).

Єрусалимський просопографічний проект, започаткований близько 2003 р. професором Майклом Лекером з Єврейського університету, став одним із піонерів у галузі цифрових гуманітарних наук в Ізраїлі. Лекер групував різних людей різних дисциплін і створив першу в Ізраїлі просопографічну релятивну базу даних, що доступна через Інтернет, спочатку була сформована для запису людей, що діють у ранній ісламській адміністрації (Database, n.d.). Професор Ігал Броннер з Єврейського університету в Єрусалимі очолює цифровий гуманітарний проект PANDiT з унікальним та амбітним завданням створити просопографічну базу даних індійських текстів як інтерактивне веб-сховище. Метою проекту PANDiT розробники називають накопичення, зберігання та обмін достовірними даними про твори, людей, місця, установи та рукописи з домодерної Південної Азії (PANDiT...).

У Школі східних та африканських студій Лондонського університету здійснено проект, метою якого є дослідження стосунків між мешканцями Джайна та мирянами шляхом інтеграції та аналізу раніше непоєднаних доказів з різних біобібліографічних джерел на 30–90 тис. джайнських жebraків, книжників та спонсорів від середньовічних часів і пізніше. Створена просопографічна база даних відкритого типу надає неабиякі відомості для соціально-історичного аналізу монастирських мереж і меценатства, а також для досліджень з історії та культури Джайна (Jaina-Prosopography...).

У 2012 р. в університеті Оксфорда К. С. Б. Кіц-Роан (*K. S. B. Keats-Rohan*) розпочала роботу над створенням онлайн-просопографії на основі біографічного реєстру про англійських католицьких монахинь у вигнанні (1600–1800) у формі бази даних *Family Historian* (Gregory, L., 2017).

Іншим прикладом просопографічної онлайн бази даних можна назвати проект *Prosobab* щодо Вавилону (620–330 до н.е.), в якій зосереджено інформацію про людей, які жили в південній Месопотамії під правлінням Персії (539–330 рр. до Р. Х.) та у попередній період Нео-Вавилонської імперії. Окрім особистих даних, *Prosobab* збирає інформацію про тексти та архіви, в яких є записи про конкретних осіб (Waerzeggers, C., 2019).

На кафедрі мов та культур факультету мистецтв та філософії університету Гента від 2016 р. виконують Проект просопографії «Мамлюк», метою якого є створення бази даних цифрових гуманітарних

наук із відкритим доступом для вивчення елітних соціальних груп, мереж та соціально-культурної практики в пізньосередньовічному сиро-египетському султанаті Мамлюків (XIII–XV ст.) (MPP. Mamluk prosopography project...).

Ця невелика вибірка проектів зі створення різноманітних історичних просопографічних баз даних засвідчує актуальність цієї теми в сучасній гуманітарній науці Європи та світу. З огляду на цей факт, а також на моральну важливість наукової проблеми більшовицького терору голодом в Україні, вважаю завдання розроблення та інформаційного наповнення бази даних «Жертви Голодомору 1932–1933 рр. на Дніпропетровщині» неабияк актуальним.

Викладення матеріалу. Проектування бази даних (БД) жертв Голодомору 1932–1933 рр. має завданням, по-перше, сформувати систему для надійного й зручного зберігання даних; по-друге, створення цифрової резервної копії такого історичного джерела як «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Дніпропетровська область» (Бородін, С. І., гол. ред., 2008) на засадах відкритості для поповнення просопографічними даними з інших документів; по-третє, забезпечити комфортний та оперативний пошук релевантних даних за різноманітними запитами користувача; по-четверте, акумулювати дані для подальшого просопографічного або демографічного дослідження. Ці аспекти доцільно враховувати на передпроектній стадії вивчення предметної сфери дослідження, під час якої зазвичай визначаються з головними інформаційними блоками майбутньої бази даних та обирають модель даних.

Аналіз «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Дніпропетровська область» дає уявлення про можливі блоки даних (рис. 1).

Цілком очевидно, що основним інформаційним модулем має бути список осіб, що пішли з життя в роки Голодомору. Оскільки ці особи на момент загибелі мешкали в певних населених пунктах, то відповідно другим інформаційним блоком логічно виокремити список місць проживання. Третім блоком мають стати відомості про документи, в яких зафіксовано дані щодо жертв Голодомору. Отже, загальна схема створюваної бази даних на передпроектній стадії має вигляд графа з трьома вершинами (рис. 2).

НАЦІОНАЛЬНА **КНИГА ПАМ'ЯТІ** ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНІ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСТЬ

Васильківський район

Район утворений у 1923 році. У період 1930–1932 років у ряді сіл (Дмитрівка, Миколаївка тощо) мали місце виступи проти здійснюваної політики. Голова райвиконкому Манжелій у 1932 році орієнтував керівників господарств на показ обкому занижених від реальних обсягів даних по врожаю, щоб частку зерна залишити селянам. За це він був знятий з посади, виключений з партії та відданий до суду. План хлібоздачі 1932 року не було виконано. На "чорну дошку" було занесено 3 населених пункти: с. Царицин Кут, с. Маломихайлівка, колгосп ім. Чубаря (ДАДО, ф. 1520, оп. 3, спр. 5, 9).

Аврамівська сільрада
Ф.Р-6508, оп. 30,
спр. 57, 63

Безвесільна Клавдія Іванівна, 8 міс., українка, 1932 р., запалення легенів

Безвесільний Іван Свиридонович, 33 р., селянин, українець, 1933 р., причина смерті не вказана

Бондаренко Михайло Минович, 3 р., українець, 1932 р., причина смерті не вказана

Бунчук Віталій Артемович, 1 р., українець, 1932 р., запалення легенів

Вишняк Анатолій Гнатович, 3 р., українець, 1932 р., запалення легенів

Кулібаба Анатолій Семенович, 1 р., 1932 р., запалення легенів

Ландар Ніна Василівна, 3 міс., мати селянка, українка, 1933 р., причина смерті не вказана

Мищенко Яків Костянтинович, 85 р., селянин, українець, 1933 р., причина смерті не вказана

Москаленко Лідія Яківна, 4 міс., українка, 1932 р., причина смерті не вказана

Москаленко Микола Степанович, 1 міс. 8 дн., батько селянин, українець, 1933 р., причина смерті не вказана

Овсієнко Ольга Михайлівна, 1 р., українка, 1932 р., запалення легенів

Скрипник Олексій Олексійович, 1 р., батько селянин, українець, 1933 р., причина смерті не вказана

Смирна Явдоха, 37 р., селянка, українка, 1932 р., отруїлася

Таранцов Петро Пилипович, 3 тиж., батько селянин, українець, 1932 р., причина смерті не вказана

Таранцова Мотря Митрофанівна, 42 р., селянка, українка, 1933 р., причина смерті не вказана

Тарасенко Горпина Терентіївна, 26 р., селянка, українка, 1933 р., причина смерті не вказана

Терещенко Левко Опанасович, 62 р., селянин, українець, 1932 р., суїцид

Рис. 1. Репродукція фрагмента сторінки з видання «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Дніпропетровська область»

Рис. 2. Основні інформаційні модулі предметної сфери

Одним із результатів передпроектного етапу є виявлення елементів даних та їх характеристик, що реєструють у словнику даних (табл. 1).

Словник даних

№	Назва елемента даних	Ідентифікатор	Тип і довжина елемента даних	Призначення елемента даних
1	2	3	4	5
1	Аркуші	Sheets	C(10)	Номери аркушів у справі або сторінки у виданні
2	Вік	Age	N(3)	Вік смерті
3	Ім'я	First_Name	C(10)	Ім'я померлої особи
4	Код документу	Doc_Code	C(5)	Унікальний ідентифікатор документа
5	Код населеного пункту	Settlement_Code	C(5)	Унікальний ідентифікатор населеного пункту
6	Код особи	Person_Code	C(5)	Унікальний ідентифікатор персоналій
7	Код ради	Council_Code	C(3)	Унікальний ідентифікатор ради (органу місцевого самоврядування)
8	Назва архіву	Archive_Name	C(30)	Офіційна назва архівної установи
9	Назва населеного пункту	Settlement_Name	C(20)	Офіційна назва населеного пункту
10	Назва області	Oblast_Name	C(20)	Офіційна назва області
11	Назва ради	Council_Name	C(20)	Офіційна назва ради (органу місцевого самоврядування)
12	Назва району	District_Name	C(20)	Офіційна назва адміністративного району
13	Назва сховища	Depository	C(256)	Назва архіву, бібліотеки чи музею
14	Назва тому збірки	Coll_Doc_Name	C(256)	Назва тому збірки документів
15	Назва фонду	Fund_Name	C(256)	Назва фонду
16	Національність	Nationality	C(15)	Національність померлої особи
17	Номер опису	Issue_Number	C(5)	Номер опису фонду
18	Номер справи	Folder_Number	C(5)	Номер справи у фонді

Таблиця 1
(закінчення)

1	2	3	4	5
19	Номер тому	Vol_Number	C(3)	Номер тому архівної справи
20	Номер фонду	Fund_Number	C(6)	Номер/ідентифікатор фонду
21	По батькові	Middle_Name	C(15)	По батькові померлої особи
22	Причина	Death_Cause	C(25)	Офіційна причина смерті
23	Прізвище	Surname	C(20)	Прізвище померлої особи
24	Діяльність	Activity	C(15)	Рід діяльності
25	Рік смерті	Death_Year	N(4)	Рік смерті
26	Статус	Social_Status	C(15)	Соціальний статус померлої особи
27	Стать	Gender	C(1)	Стать померлої особи
28	Тип населеного пункту	Settlement_Type	C(3)	Офіційний статус населеного пункту
29	Тип ради	Council_Type	C(3)	Офіційний статус ради (органу місцевого самоврядування)
30	Тип району	District_Type	C(3)	Офіційний статус адміністративного району
31	Шифр архіву	Archive_Code	C(8)	Скорочена назва архівної установи

На стадії формування концептуальної інформаційної моделі формують *ER*-діаграму предметної сфери, в якій визначеним інформаційним модулям ставляють у відповідність типи сутностей (англ. *Entities*), між якими наявні певні відношення (англ. *Relationships*). Окрім того, типи сутностей характеризують відповідними атрибутами (властивостями, параметрами). Типи сутностей на *ER*-діаграмах в нотації П. Ченя подають у формі прямокутників, їх атрибути – овалами, а відношення – ромбами (рис. 3). Ключові атрибути позначено назвою з підкресленням. Типи сутностей виокремлено відповідно до наборів атрибутів, які (за винятком ключових) не повторюються. Відношення зазвичай не мають атрибутів. В даному разі використано відношення одного типу. Між типами сутностей «Місце мешкання» та «Персоналія» природно наявне відношення типу «один до багатьох» (1:N), оскільки в кожному населеному пункті може проживати більше ніж одна особа, а кожна людина не може водночас мешкати в різних місцях. Між типами сутностей «Місце проживання» та «Документ» логічно задати відношення типу «один до багатьох», оскільки, відповідно до опублікованого джерела «Національна книга пам'яті...», дані про одне місце мешкання можуть міститися в кількох архівних справах.

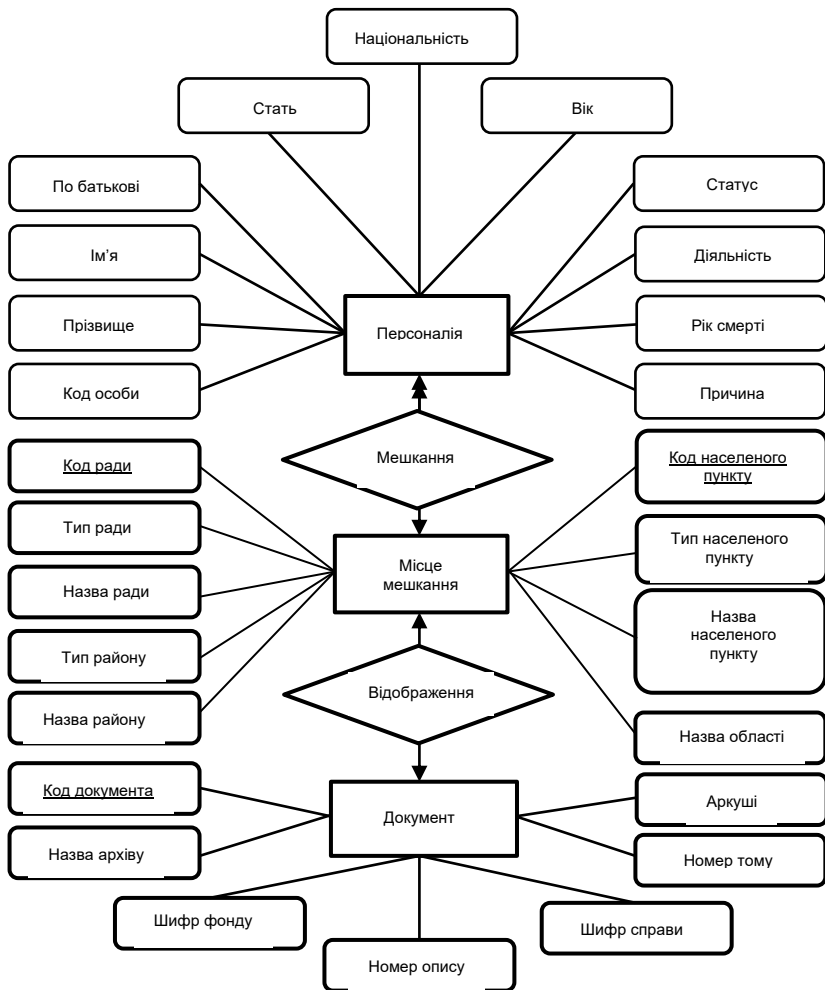
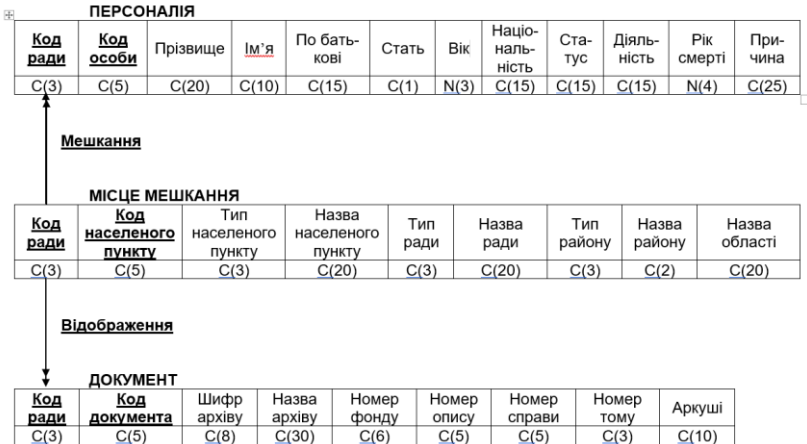

Рис. 3. Глобальна ER-діаграма БД

На наступній, даталогічній, стадії проектування бази даних визначаються із вибором системи керування базами даних (СКБД), яка накладає певні вимоги та обмеження до організації БД. На цьому етапі деталізують особливості структурних частин (типів сутностей, атрибутів та відношень) з урахуванням можливостей СКБД. Адаптацію інфо-логічної моделі даних реалізують у вигляді стрічкової схеми (рис. 4), в

якій для кожного типу сутностей подають опис атрибутів із зазначенням відповідних ним типів даних та обсягів (числа знаків) відповідно до словника даних (табл. 1). Ключові поля (унікальні ідентифікатори майбутніх записів у базі) позначають текстом з підкресленням. Назви типів сутностей (які відповідатимуть назвам таблиць у базі даних) позначають великими літерами. Сутність відношень прописують біля відповідних стрілок текстом з підкресленням.

Рис. 4. Даталогічна модель БД

На етапі створення фізичної моделі даних прописують типи сутностей у вигляді окремих таблиць, у кожній з яких задають назви та параметри атрибутів відповідно до даталогічної моделі (рис. 4). Сформовані таблиці типів сутностей зв'язують певними відношеннями (рис. 5).

Пов'язані таблиці зручно заповнювати, розташувавши їх каскадом у вікні програми, де для таблиці DOCUMENTS можна відкрити підтаблицю LOCATION, для якої, у свою чергу, – відповідну підтаблицю PERSON (рис. 6). Наприклад для Васильківської сільради, дані про яку містяться у справі 58 фонду Р-508 Державного архіву Дніпропетровської області, у таблиці PERSON можна побачити повний список усіх померлих у 1932–1933 рр., для яких подано не лише прізвище, ім'я, по батькові, а й дані про стать, вік смерті, соціальний статус, національність, причину смерті та ін.

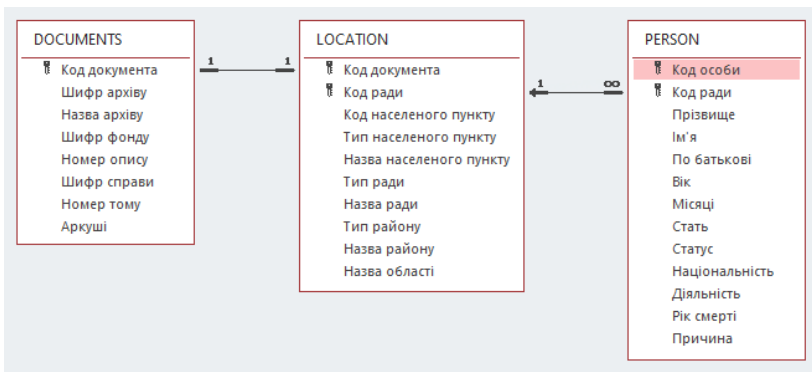

Рис. 5. Ілюстрація схеми даних фізичної реалізації БД

Код документа	Шифр архіву	Назва архіву	Шифр фонду	Номер опису	Шифр справи	Номер тому	Аркуші	Класифік. щоб дода		
ABP57_63	ДАДО	Державний архів Дніпропетровської області	P-6508	30	57,63					
ВАС58	ДАДО	Державний архів Дніпропетровської області	P-508	30	58					
Код ради	Код населе	Тип населе	Назва насел	Тип ради	Назва ради	Тип району	Назва району	Назва області	Класифік. с.	
ВАС	ВРВАС	сл	сл	Васильківська обл	Васильківський	Дніпропетровська	Дніпропетровська	Дніпропетровська		
Код особи	Прізвище	Ім'я	По батькові	Вік	Стать	Національн	Статус	Діяльність	Рік смерті	Причина
35	Бабук	Омельян	Семенович	78 ч	українець	селянин			1932	селянин
56	Бонко	Валентина	Леонідівна	1 ж	українка	мати селянка		службовець	1932	не зазначено
57	Бондаренко	Марія	Іванівна	85 ж	українка	селянка			1932	старість
58	Бондаренко	Марія	Никифорівна	1 ж	українка	селянка			1932	запалення лег
59	Бондаренков	Мокрина	Сазонівна	65 ж	українка	селянка			1932	не зазначено
60	Боярська	Ганна	Мосівна	83 ж		селянка			1932	не зазначено
61				0						
*	(Новий)			0						0

Рис. 6. Фрагмент БД з записами, що відповідають Васильківській сільраді Васильківського району Дніпропетровської області

Для зручності введення та користування даними сформовано також спеціальну форму, де всі необхідні поля зі значеннями атрибутів відображені в одному вікні (рис. 7). У наведеній формі можна за допомогою кнопок управління переходити між записами в списку документів та локацій, отримуючи відповідні списки осіб, що мешкали у відповідному населеному пункті чи адміністративній одиниці. Наявний також і пошук по базі даних за конкретним запитом, наприклад особи з прізвищем Бондаренко (рис. 8).

Наповнення бази даними займе певний час, тому про результати просопографічного аналізу йтиметься у майбутніх статтях. На жаль, введення даних доволі трудомістке, вимагає належної уваги й наявності часу. Цю процедуру вкрай важко автоматизувати, бо друкований текст доводиться переводити у формат таблиць. Звісно, можна це вважати певним недоліком процесу формування баз історичних даних.

Але так само історик тривалий час з відповідною ретельністю проводить евристичну роботу в архівах у пошуках надійних документів з релевантною інформацією.

LOCATION

LOCATION

Код документа: ЧП/58

Шифр архіву: ДАДО

Назва архіву: Державний архів Дніпропетровської

Шифр фонду: Р-6508

Номер опису: 14

Шифр справи: 58

Номер тому:

Аркуші:

Код ради: ЧПЛ

Код населеного пункту: ВРЧПЛ

Тип населеного пункту: сіл

Назва населеного пункту:

Тип ради: сіл

Назва ради: Чаплинська

Тип району: обл

Назва району: Васильківський

Назва області: Дніпропетровська

PERSON

Код о.ч.	Прізвище	Ім'я	По батькові	Вік	С	Н
916	Барнючка	Палажка		18 ж	у	
917	Бойко	Іван		40 ч	у	
918	Бондаренко	Валентин	Іванович	2 ч	у	
919	Варакута	Олексій	Олексійович	0 ч	у	
920	Голобок	Микола		0 ч	у	
921	Гришко	Гнат	Захарович	42 ч	у	
922	Данилець	Оляна	Захарівна	60 ж	у	
923	Дарадан	Микола		2 ч	у	
924	Коваленко	Іван		54 ч	у	
925	Корячка	Анастасія		83 ж	у	
926	Костенко	Марія	Павлівна	14 ж	у	

Запис: 1 з 16

Рис. 7. Форма для заповнення бази даними

Код о.ч.	Прізвище	Ім'я	По батькові	Вік	С	Нац
54	Бабак	Омельян	Семенович	78 ч		укра
55	Барсук	Павло	Іванович	28 ч		
56	Божко	Валентина	Леонідівна	1 ж		укра
57	Бондаренко	Марія	Іванівна	85 ж		укра
58	Бондаренко	Марія	Никифорівна	1 ж		укра
59	Бондаренкова	Мокрина	Сазонівна	65 ж		укра
60	Боярська	Ганна	Мосіївна	83 ж		
61				0		
*	(Новий)			0		

Запис: 4 з 8

Рис. 8. Приклад результату пошуку в базі даних за конкретним запитом

Обговорення. З'ясуємо, чи відповідає запропонована модель бази даних профілю просопографічного. Для цього доцільно визначити предметне поле власне просопографії. В «Енциклопедії історії України» термін «просопографія» визначено так: «спец. істор. дисципліна, що вивчає весь комплекс джерел біографічного та ін. особистісного характеру, а саме: зовнішність, індивідуальні риси та якості, соціальне й етнічне походження, родинні зв'язки, кар'єру, різноманітні життєві обставини тощо з метою створення портретів окремих осіб чи груп, об'єднаних за певними спільними критеріями, для реконструкції минулого як історії людей» (Томазов, В. В., 2012). Залишимо поза дужками те, що автор статті мав на увазі визначаючи джерела біографічного та іншого особистісного характеру як «зовнішність, індивідуальні риси та якості, соціальне й етнічне походження, родинні зв'язки, кар'єру, різноманітні життєві обставини тощо» (Томазов, В. В., 2012), тобто замістивши фактичні дані (або факти) історичними джерелами. Важлива друга частина визначення, де вказано, що метою просопографії є формування портретів окремих осіб чи груп, що виокремлені за певними спільними критеріями. Сумнівним тут є твердження, що просопографічне дослідження персоніфіковане, тобто може мати результатом «портрет» окремої особи. Це не логічно, бо навіщо для однієї особи виокремлювати додаткову дисципліну, якщо вже наявні біографістика чи персоналістика?

Якоюсь мірою відповідь на це запитання можна знайти в публікаціях І. Старовойтенко, яка вважає, що предметом просопографії є «глибоке пізнання особистості, її людської сутності, проникнення у пласти духовного й інтелектуального світу особи» (Старовойтенко, І. В., 2008, с. 51). Намагаючись розрізнити біографію та просопографію, авторка зауважує, що в першому разі йдеться про формальне відтворення життєвого і діяльного шляху особи, що відсилають до конкретних фактів та дат, а другому – мова про відображення внутрішнього перебігу буття людини, індивідуальні особливості, створення портрета живої людини (Старовойтенко, І., 2008, с. 51). На мою думку, в другому випадку йдеться не про просопографію, а про психобіографістику, тобто один з аспектів біографічного жанру. Авторське бачення змісту просопографії І. Старовойтенко розкриває в додатковому тлумаченні, зазначаючи, що це є джерелознавча дисципліна, яка через різні джерела досліджує суто людські якості відомої особи у міждисциплінарних зв'язках із генеалогією, ономастикою, психологією, психолографологією, психобіографією, соціологією, історією. На переконання авторки, просопографія «визначає рівень розвитку особистості, її ціннісні світоглядні та моральні орієнтації, соціальні ролі у суспільс-

тві, мотиви та потреби, здібності, стереотипи, фізіологічне та психологічне здоров'я, інші дані» (Старовойтенко, І., 2008, с. 64). На думку І. М. Старовойтенко, просопографія як галузь спеціальних історичних дисциплін, «передбачає дослідження постатей минулого і сучасного з їхнього внутрішнього боку, під фокусом всеохоплюючого особистісного підходу» (Старовойтенко, І. М., 2005, с. 376). В авторефераті кандидатської дисертації, що присвячена джерелознавчим аспектам епістолярій Є. Чикаленка, прикметник «просопографічний» вжито поряд з іменниками «інформація» (5 разів), «сюжет» (тричі), «дані» (1 раз). При цьому відсутнє будь-яке пояснення, що ж собою являє дефініція «просопографія». Фраза, що листи Є. Чикаленка стали джерелом просопографічних даних про нього як про скромну й небайдужу постать (Старовойтенко, І. М., 2004, с. 18), підтверджує розуміння авторкою просопографії як дослідження окремої персоналії. Отже, в даному разі просопографія асоційована з психологічним портретом особистості.

Такий підхід до розуміння сутності просопографії суперечить концепціям колективного портрета чи колективної біографії, який також побутує в сучасній українській історіографії. В авторефераті кандидатської дисертації Г. Ю. Калініч дає трактування просопографії «близьке до соціологічного аналізу множинних кар'єрних шляхів, що дає можливість визначити загальний соціологічний тип, і водночас виділити типове, нетипове та індивідуальне в кожній конкретній біографії визначеної групи осіб» (Калініч, Г. Ю., 2011, с. 8). В авторефераті кандидатської дисертації Б. І. Петришак констатує: «... в західно-європейській історіографії склався цілий напрямок досліджень, які орієнтовані на створення колективних біографій різних соціальних груп минулого» (Петришак, Б. І., 2010, с. 6–7). В авторефераті докторської дисертації А. А. Непомнящий задекларував «просопографічний підхід до бібліографічного дослідження, коли бібліографічна спадщина розглядається в руслі біографій соціумів істориків-кримознавців» (Непомнящий, А. А., 2001, с. 7), тобто розуміє просопографію як жанр колективної біографії. Здобувач Ю. О. Стецик у дисертаційному дослідженні зауважив, що в історіографії «розрізняють індивідуальні просопографічні студії про діячів певної доби і «масові», орієнтовані на певні соціальні групи суспільства» (Стецик, Ю. О., 2019, с. 5). Груповий варіант, на думку дослідника, формує фактичний матеріал для «колективних біографій» з можливістю подальших узагальнень, пошуку «спільного у групі осіб (родовій, професійній, соціальній, політичній, релігійній), що діють в історії» (Стецик, Ю. О., 2019, с. 5). Задля отримання коректних просопографічних характеристик соціальної

групи Ю. О. Стецик визначив чіткі ознаки чернецтва, що відповідають ранньомодерному часу. Саме виокремлення із загальної маси групи осіб з однаковими характеристиками є обов'язковим попереднім етапом просопографічного дослідження, сутність якого й полягає у виявленні групової та індивідуальної ідентичностей (Keats-Rohan, K. S. B., 2000, p. 3).

В авторефераті кандидатської дисертації О. В. Гураль, на відміну від інших подібних праць просопографічного спрямування, подано детальне роз'яснення змісту просопографічного дослідження. Але в своєму викладенні авторка суперечить сама собі. З одного боку, вона зазначає, що просопографічне дослідження дозволяє комплексно, динамічно відтворити портрет конкретної особистості, відобразити її роль в історії та державотворчих подіях (Гураль, О. В., 2014, с. 1), а, з іншого, – вказує на «створення просопографічного портрета родини як кривного та шлюбного об'єднання людей» (Гураль, О. В., 2014, с. 1). Впадає в очі контраверсія в завданнях просопографії. Видається нелогічною концепція змісту дисципліни, в якій предмет то одноосібний, то колективний. Якщо мова йде про детальне вивчення особистості, то для цього є цілком конкретна сфера діяльності і дисципліна – біографістика. Коли ж мова про історичні групи людей у конкретний (обмежений) історичний час, то це – і є сфера просопографії (Проскуракова, М. Е., 2016, с. 191). Просопографічному підходу протистоять лонгітюдний, тобто вивчення стану окремих осіб, груп, спільнот, суспільства протягом достатньо тривалого часу, який надає можливість відстежувати їхній розвиток та зміни (Проскуракова, М. Е., 2016, с. 191).

Зауважу, у чому основна помилка українських істориків, які вважають, ніби просопографія включає аспект розкриття окремої особи(стості). Розпочати можна з ключової неточності в тлумаченні етимології, а точніше, в перекладі. Слово «просопографія» походить від грецького «*prosōpōn-graphia*» (*προσώπων-γραφία*), від «(to) *prosōpon*» (у множині «(ta) *prosōra*», в родовому відмінку множини «(tōn) *prosōrōn*») і «*graphia*». «Графія» означає «опис». «*Prosōpon*» походить від «*proshoraō*» (*προσ-όρώω*: бачити) і буквально означає «обличчя» (у множині), «те, що бачимо» (Verboven, K., Carlier, M. and Dumolyn, J., 2007, pp. 36–37). За словами авторитетної дослідниці з Великої Британії Кетрін Кіц-Роан (K. S. B. Keats-Rohan; https://www.researchgate.net/profile/Katharine_Keats-Rohan) в терміні «просопографія» іменник *prosopa* (люди) вжито саме у множині, а отже, слушним перекладом слід вважати варіант «пишу про людей» (Keats-Rohan, K. S. B., 2000, p. 2). Вона наголошує: «Although the study of individuals is a prerequisite of prosopography, prosopography is not about individuals *per se*»

(«хоч вивчення індивідів є обов'язковою умовою просопографії, але **власне просопографія не стосується окремих людей**») (Keats-Rohan, K. S. B., 2007, p. 141). Ще одне важливе зауваження К. Кіц-Роан стосується аспекту, чи можна назвати синонімами до терміна «просопографія» такі (часто вживані українськими істориками) поняття, як «групова біографія» або «колективна біографія»? Дослідниця робить таке застереження: «Terms such as 'group biography' (rarely used, in fact) or 'collective biography' (very common) miss the point and are misleading» («Такі терміни, як «групова біографія» (насправді використовується рідко) або «колективна біографія» (дуже поширена), випускають сутність і вводять в оману») (Keats-Rohan, K. S. B., 2007, p. 141); «collective biography is an entity in its own right, distinct from and different to prosopography» («**колективна біографія – це сутність сама по собі, відмінна від просопографії**») (Keats-Rohan, K. S. B., 2007, p. 143).

Просопографія вивчає популяцію, яка має одну або декілька характеристик. Для просопографічного дослідження населення ізолюють від вихідного матеріалу відповідно до чітко визначених критеріїв, а дані, що його стосуються, збирають та моделюють за однаковими ретельно визначеними критеріями. При визначенні індивідів у досліджуваній сукупності акцент роблять не на індивіді як такому, а на загальній спільноті осіб у сукупності. Аналіз ґрунтується на всій групі, розглянутій з урахуванням усіх її складників. Мета полягає в тому, щоб вивчити взаємозв'язки між ознаками (якісними та кількісними характеристиками) осіб, щоб зрозуміти певні історичні процеси, а не створювати якийсь складений індивід, призначений представляти ціле (Keats-Rohan, K. S. B., 2007, pp. 143–144). У просопографії кількість та особистості осіб, які формують групу (популяцію), спочатку зазвичай не відомі, оскільки дослідник обирає групу як початковий пункт дослідження, метою якого є її наповнення суб'єктами та подальше вивчення (Keats-Rohan, K. S. B., 2007, p. 144). Просопографію цікавить не унікальність, а усереднене та «спільне» в історії життя більш-менш великої кількості людей. Індивідуальне та виняткове важливе лише в тому разі, якщо воно надає інформацію про колектив і «нормальне» в ньому (Verboven, K., Carlier, M., and Dumolyn, J. 2007, p. 37). Просопографія інтегрує більш-менш велику кількість описових індивідуальних біографічних досліджень шляхом кількісного та статистичного досліджень об'єднаної сукупності цих біографічних досліджень. Остаточною метою просопографії є отримання даних про явища, що перевершують аспекти індивідуального життя. Індивід взагалі може бути безіменним, але він повинен мати чіткий набір характеристик (ознак), що

дозволяють просопографу долучити його до досліджуваної групи осіб (Smythe, D. C., 2007, p. 129). Просопографія зорієнтована на загальні аспекти життя людей, а не на їх окремі історії (Verboven, K., Carlier, M. and Dumolyn, J., 2007, p. 41).

Тобто просопографія – це опис узагальненого (усередненого) образу спеціально виокремленої історично значимої спільноти осіб. Просопографія не вивчає окрему особу як особистість поза спільнотою аналогічних осіб. Просопографія не створює колективної біографії і не є нею, як про це твердить низка українських істориків (Геча, О. А., 2018; Ємчук, О. І., 2013; Задерейчук, А. А., 2013; Феденко, О. О., 2018), бо індивідуальні біографії унікальні і вони є сферою переважно лонгitudного аналізу. Просопографія не створює колективний чи груповий портрет, бо риси кожної особистості унікальні й унеможливають узагальнення за чіткими критеріями (параметрами). У просопографічному дослідженні індивідуальне (особливе) є недлишковим, бо важливим є спільність (стереотипність) характеристик гурту, а не відмінності. Термін «колективний портрет» передбачає, що риси окремих персоналій взаємодоповнюють один одного. Тому словосполучення на зразок «просопографічний портрет», який часто можна виявити у дослідженнях деяких українських істориків (Баженова, Г. Ю., 2012; Гураль, О., 2012; Гураль, О. В., 2014; Кірієнко, О., 2008; Ложешник, А. С., 2013; Сахно, І., 2006; Сичевський, А. О., 2018; Старовойтенко, І., 2008; Феденко, О. О., 2018; Черноіваненко, І. В., 2015), є некоректним принаймні з позицій лінгвістики та логіки.

Правило стереотипних характеристик для групи осіб у просопографічному дослідженні робить можливим і необхідним застосування технологій баз даних для систематизації, накопичення та подальшого структурного аналізу характеристик групи осіб, яку відображено в записах у БД. Розроблена й описана в цій статті концепція бази даних «Жертви Голодомору 1932–1933 р. на Дніпропетровщині» відповідає сутності й засадам просопографії.

Висновки. Просопографічне дослідження покликане давати можливість історикові отримувати узагальнений образ виокремленої за певним принципом історично значимої спільноти осіб на основі стереотипних індивідуальних даних. Трафаретність відомостей про персоналії робить можливим їх формалізацію та нагромадження у формі семантичних таблиць, що водночас відображають індивідуальні дані в окремих записах (рядках) й загальну інформацію щодо спільноти. Отже, масові дані про велику групу осіб можна не лише зосередити у певному шаблоні, а й проаналізувати їх усі разом квантитативними методами. Така стандартизація даних робить можливим і необхідним застосування комп'ютерних технологій, що забезпечать як комфорт-

ний доступ до даних, так і дослідження гіпермасиву даних різноманітними методами залежно від інформаційних запитів користувачів. Описану в статті релятивну базу даних «Жертви Голодомору 1932–1933 рр. на Дніпропетровщині» можна кваліфікувати як просопографічну, оскільки її конфігурація та змістове наповнення відповідають визначенню такої. Базу даних утворено з трьох пов'язаних таблиць PERSON (персональні дані жертв), LOCATION (адміністративні одиниці УСПР), DOCUMENTS (бібліографічні дані про документи). Така організація даних дозволяє зв'язувати дані конкретної персоналії в базі із її місцем мешкання та/або документом, де є запис про таку особу. Обравши певний адміністративний пункт, можна отримати не лише повний список померлих у 1932 та 1933 рр. у ньому, а й документальне підтвердження цих даних. Розроблена комп'ютеризована форма інтерфейсу дозволяє здійснювати пошук у базі релевантних даних за різними критеріями (віком, статтю, соціальним походженням, етнічною приналежністю, причинами чи роком смерті, територіальним розміщенням). Запропоновану модель бази даних можна застосовувати для створення подібних для інших областей України або для доповнення її відомостями інших областей, перетворюючи у такий спосіб у національну базу даних жертв Голодомору 1932–1933 рр. Така база даних може прислужитися як джерело фактичних відомостей не лише для просопографічних досліджень, а й для демографічних, соціографічних, генеалогічних, медичних та ін.

Бібліографічні посилання

Баженова, Г. Ю., 2012. Просопографічний портрет істориків Імператорського Варшавського університету (1869–1915 рр.). *Український історичний журнал*, № 3, с. 106–121. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/UIJ_2012_3_8>.

Белінська, Л. С., 2015. *Національна пам'ять української діаспори США (просопографічний аспект)*. Монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка.

Бородін, Є. І., гол. ред., 2008. *Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Дніпропетровська область*. Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС.

Геча, О. А., 2018. Жінка та війна у мемуарах та оповіданнях її свідків й учасниць. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, вип. 50, с. 361–366. DOI: 10.26661/swfh-2018-50-042. Доступно: <http://www.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/50/45.pdf>.

Гураль, О. В., 2014. *Джерельна база просопографічного портрета родини Старичьких (40-і рр. XIX ст. – поч. XXI ст.)*. Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06. Київ: НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Доступно: <<http://mvdud.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/03/%D0%93%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C-%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D1%8>>.

4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82-%D0%B2-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>.

Гураль, О., 2012. Судово-слідчі справи Вероніки Черняхівської 1929 і 1938 рр. як джерело для відтворення її просопографічного портрета. *Пам'ятки: археографічний щорічник*. Київ, т. 13, с. 205–225. Доступно: <http://mvd.uk.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/03/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%B8-2012_13-2013_09_06-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf>.

Ємчук, О. І., 2013. Родина Маслових: колективна біографія вчених. *Українська біографістика*, вип. 10, с. 88–104. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ubi_2013_10_9.pdf>.

Задерейчук, А. А., 2013. Створення «колективної біографії» депутатів-мусульман як метод для дослідження діяльності кримських татар в органах земського самоврядування Таврійської губернії. *Українська біографістика*, вип. 10, сс. 78–87. Доступно: <http://ub.nbuv.gov.ua/doc/ubi_2013_10_8>.

Калініч, Г. Ю., 2011. *Православне біле священство міста Києва останньої третини XIX – початку XX ст.: просопографічний портрет*. Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Доступно: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2011/11KGUTPP.zip>.

Кірієнко, О., 2008. Щоденники Вероніки Черняхівської як джерело до реконструкції її просопографічного портрета. *Наукові записки. Збірник наукових праць молодих вчених та аспірантів*. Київ; Хмельницький, т. 16, с. 361–382. Доступно: <<http://mvd.uk.kiev.ua/wp-content/uploads/2014/05/S361-382.pdf>>.

Ложешник, А. С., 2013. Отамани Бузького козацького війська: просопографічний портрет. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, вип. 36, сс. 55–59. Доступно: <http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/36/Lozheshnik.pdf>.

Непомнящий, А. А., 2001. *Бібліографічна спадщина історико-етнографічних досліджень Криму в кінці XVIII – на початку XX століть*. Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.08. Київ: НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Доступно: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2001/01naakps.zip>.

Петришак, Б. І., 2010. *Міські писарі Львова другої половини XIV–XVI ст.: просопографічне дослідження*. Автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06. Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Доступно: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2010/10pbippd.zip>.

Преловська, І. М., 2013. *Джерела з історії Української Автокефальної Православної Церкви (1921–1930) – Української Православної Церкви (1930–1939)*. Монографія. Київ: НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського.

Проскуракова, М. Е., 2016. Просопографические базы данных как инструмент работы с массовыми источниками в современной историографии. *Петербургский исторический журнал*, № 3, сс. 190–198. Доступно: <<https://cyberleninka.ru/article/n/prosopograficheskie-bazy-dannyh-kak-instrument-raboty-s-massovymi-istochnikami-v-sovremennoy-istoriografii>>.

Сахно, І., 2006. Листування Володимира Винниченка як джерело для зображення його просопографічного портрета. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*, вип. 16, сс. 389–400.

Світленко, С. І., 2007. Світ модерної України кінця XVIII – початку XX століття. Зб. наук. пр. Дніпропетровськ: Герда.

Сичевський, А. О., 2018. Духовенство Древлеправославної Церкви Христової та інститут безпопівських духовних наставників на Житомирщині у 1945–1991 рр.: просопографічний портрет. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, вип. 50, сс. 222–230. DOI: 10.26661/swfh-2018-50-021. Доступно: <http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/50/23.pdf>.

Старовойтенко, І. М., 2004. *Листування Євгена Чикаленка як історичне джерело*. Автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06. Київ: НАН України; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Доступно: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21IID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2004/04simcid.zip>.

Старовойтенко, І. М., 2005. Листування П. Стебницького з Є. Чикаленком як джерело просопографічної інформації про кореспондентів. *Рукоп. та книжк. спадщина України*, вип. 10, сс. 375–384. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2005_10_30>.

Старовойтенко, І., 2008. Просопографічний портрет особистості у контексті сучасних завдань біографічних та історичних досліджень. *Українська біографістика*, вип. 4, с. 50–66. Доступно: <http://ub.nbuv.gov.ua/doc/ubi_2008_4_4>.

Стецик, Ю. О., 2019. *Чернецтво Святопокровської провінції ЧСВВ (1739–1783 рр.): просопографічне дослідження*. Автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Доступно: <http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/aref_stetsyk.pdf>.

Томазов, В. В., 2012. Просопографія. В: Смолій, В. А., 2012. *Енциклопедія історії України*. Київ: Наукова думка, т. 9, сс. 39–40.

Феденко, О. О., 2018. Просопографічний портрет купців 1-ої гільдії Одеси (1820–1860-і рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, вип. 51, сс. 202–208. DOI: 10.26661/swfh-2018-51-028. Доступно: <http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/51/32.pdf>.

Чернецький, Є., уклад., 2018. *Євреї Білої Церкви (середина XIX – початок XX ст.)*. Просопографічний довідник. Біла Церква: Пшонківський О. В.

Чорноіваненко, І. В., 2015. Рід Скадовських у соціокультурному житті Південної України. Автореф. дис. ... канд. іст. наук. Запоріжжя: ДАНЗ «Запорізький національний університет».

Ясь, О., 2016. «На чолі республіканської науки...». *Інститут історії України (1936–1986): нариси з інституціональної та інтелектуальної історії (до 80-річчя установи)*. Київ: НАН України, Інститут історії України. Доступно: <<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-8029-8/978-966-02-8029-8.pdf>>.

Database, n.d. *Mobility, Empire and Cross Cultural Contacts in Mongol Eurasia*. Web publication/site. Available at: <<http://mongol.huji.ac.il/database/>>.

Digital Prosopography of the Roman Republic. Web publication/site. Available at: <<http://romanrepublic.ac.uk/>>.

Discovering knowledge in historical prosopographical databases – DAPHNE. Web publication/site. Available at: <<https://anr.fr/Project-ANR-17-CE38-0013>>.

Gregory, L., 2017. English Catholic Nuns in Exile 1600–1800. A Biographical Register (2017, November 29). *Catholic Family History*. Web publication/site. Available at: <<https://catholicfhs.wordpress.com/2017/11/29/english-catholic-nuns-in-exile-1600-1800-a-biographical-register/>>.

Jaina-Prosopography: Monastic Lineages, Networks and Patronage. SOAS University of London. Web publication/site. Available at: <<https://www.soas.ac.uk/jaina-prosopography/>>.

Keats-Rohan, K. S. B., 2000. Prosopography and Computing: A Marriage Made in Heaven? *History and Computing*, vol. 12. no. 1, pp. 1–11.

Keats-Rohan, K. S. B., 2007. Biography, Identity and Names: Understanding the Pursuit of the Individual in Prosopography. In: Keats-Rohan, K. S. B., 2007. *Prosopography Approaches and Applications*. A Handbook. Oxford: University of Oxford, pp. 139–181. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/304580535_Biography_Identity_and_Names_Understanding_the_Pursuit_of_the_Individual_in_Prosopography/stats>.

MPP. Mamluk prosopography project. From a project-specific database to an open access digital humanities database for prosopographical research of late medieval Syro-Egyptian elites and networks. Available at: <<https://research.flw.ugent.be/en/projects/mpp-mamluk-prosopography-project-project-specific-database-open-access-digital-humanities>>.

PANDiT. Prosopographical Database for the Indic Texts. Web publication/site. Available at: <<https://www.panditproject.org/>>.

Project Prosopography of the Prague University of Law, 1372–1419. Web publication/site. Available at: <http://www1.cuni.cz/~borovic/matrika/index_en.htm>.

Smythe, D. C., 2007. “A Whiter Shade of Pale”: Issues and Possibilities in Prosopography. In: Keats-Rohan, K. S. B., 2007. *Prosopography Approaches and Applications*. A Handbook. Oxford: University of Oxford, pp. 127–137.

Verboven, K., Carlier, M., and Dumolyn, J., 2007. A Short Manual to the Art of Prosopography. In: Keats-Rohan, K. S. B., 2007. *Prosopography Approaches and Applications*. A Handbook. Oxford: University of Oxford, pp. 35–69. Available at: <https://www.academia.edu/3602968/A_Short_Manual_to_the_Art_of_Prosopography_with_Koen_Verboven_and_Myriam_Carlier_>.

Waerzeggers, C., 2019. *Launch of «Prosobab» – Our online prosopographical database of Babylonia (620-330 BCE)*. Web publication/site. Available at:

<<http://persiababylonia.org/2019/07/05/launch-of-prosobab-our-online-prosopographical-database-of-babylonia-620-330-bce/>>.

Waerzeggers, C., Groß, M., et al., 2019. *Prosobab: Prosopography of Babylonia (c. 620-330 BCE)*. Leiden University. Available at: <<https://prosobab.leiden-univ.nl>>.

References

Bazhenova, H. Yu., 2012. Prosopohrafichnyy portret istorykiv Imperators'koho Varshavs'koho universytetu (1869–1915 rr.) [Prosopographic portrait of historians of the Imperial Warsaw University (1869–1915)]. *Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, no. 3, pp. 106–121. Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/UIJ_2012_3_8> (in Ukrainian).

Belins'ka, L. S., 2015. *Natsional'na pam'yat' ukrayins'koyi diaspory SShA (prosopohrafichnyy aspekt) [National memory of the Ukrainian diaspora of the USA (prosopographical aspect)]*. Monograph. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv (in Ukrainian).

Chernetsky, E., ed., 2018. *Yevreyi Biloyi Tserkvy (seredyna XIX – pochatok XX st.) [Jews of the White Church (mid-XIX – early XX centuries)]*. Prosopographic Directory. Bila Tserkva: Pshonkivskiy O. V. (in Ukrainian).

Chornoivanenko, I. V., 2015. *Rid Skadovs'kykh u sotsiokul'turnomu zhytti Pivdennoyi Ukrayiny [The Skadovsky family in Social and Cultural Life of Southern Ukraine]*. Abstract of PhD dissertation. Zaporizhzhya: Zaporizhzhya National University.

Database, n.d. *Mobility, Empire and Cross Cultural Contacts in Mongol Eurasia*. Web publication/site. Available at: <<http://mongol.huji.ac.il/database>>.

Digital Prosopography of the Roman Republic. Web publication/site. Available at: <<http://romanrepublic.ac.uk/>>.

Discovering knowledge in historical prosopographical databases – DAPHNE. Web publication/site. Available at: <<https://anr.fr/Project-ANR-17-CE38-0013>>.

Fedenko, O. O., 2018. Prosopohrafichnyy portret kuptsiv 1-oyi hil'diyyi Odesy (1820–1860-i rr.) [Prosopographical portrait of Odesa merchants of the 1st guilds (1818-1860's)]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakul'tetu Zaporiz'koho natsional'noho universytetu [Scholarly Works of the Faculty of History, Zaporizhzhia National University]*, vol. 51, pp. 202–208. DOI: 10.26661/swfh-2018-51-028. Available at: <http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/51/32.pdf> (in Ukrainian).

Gregory, L., 2017. English Catholic Nuns in Exile 1600–1800. A Biographical Register (2017, November 29). *Catholic Family History*. Web publication/site. Available at: <<https://catholicfhs.wordpress.com/2017/11/29/english-catholic-nuns-in-exile-1600-1800-a-biographical-register/>>.

Gural, O., 2012. Sudovo-slidchi spravy Veroniky Chernyakhivs'koyi 1929 i 1938 rr. yak dzherelo dlya vidtvorennya yiyi prosopohrafichnoho portreta [Forensic cases of Veronica Chernyakhivska in 1929 and 1938 as the source for reconstructing her prosopographic portrait]. *Pam'yatky: arkhohrafichnyy shchorichnyk [Memori-*

als: *Archeographic Yearbook*]. Kyiv, vol. 13, pp. 205–225. Available at: <http://mvdruk.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/03/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%B8-2012_13-2013_09_06-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf> (in Ukrainian).

Gural, O.V., 2014. *Dzherel'na baza prosopohrafichnoho portreta rodyny Starysts'kykh (40-i rr. XIX st. – poch. XXI st.)* [The source base of the Starystsky prosopography family portrait (40s of the 19th century – beginning of the 21st century)]. Abstract of Ph.D. dissertation. Kyiv: NAS of Ukraine, Mykhailo Hrushevskyy Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies. Available at: <<http://mvdruk.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/03/%D0%93%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C-%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82-%D0%B2-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>> (in Ukrainian).

Hecha, O. A., 2018. Zhinka ta viyna u memuarakh ta opovidannyakh yiyi svidkiv y uchasnyts' [Women and war in memories and stories of its witnesses and participants]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakul'tetu Zaporiz'koho natsional'noho universytetu* [Scholarly Works of the Faculty of History, Zaporizhzhia National University], vol. 50, pp. 361–366. DOI: 10.26661/swfh-2018-50-042. Available at: <http://www.istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/50/45.pdf> (in Ukrainian).

Jaina-Prosopography: Monastic Lineages, Networks and Patronage. SOAS University of London. Web publication/site. Available at: <<https://www.soas.ac.uk/jaina-prosopography/>>.

Kalinich, H. Yu., 2011. *Pravoslavne bile svyashchenstvo mista Kyyeva ostann'oyi tretyny XIX – pochatku XX st.: prosopohrafichnyy portret* [Kyiv Orthodox priesthood last third of the 19-th – beginning of the 20-th century: prosopographical portrait]. Abstract of Ph.D. dissertation. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2011/11KGUTPP.zip> (in Ukrainian).

Keats-Rohan, K. S. B., 2000. Prosopography and Computing: A Marriage Made in Heaven? *History and Computing*, vol. 12. no. 1, pp. 1–11.

Keats-Rohan, K. S. B., 2007. Biography, Identity and Names: Understanding the Pursuit of the Individual in Prosopography. In: Keats-Rohan, K. S. B., 2007. *Prosopography Approaches and Applications*. A Handbook. Oxford: University of Oxford, pp. 139–181. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/304580535_Biography_Identity_and_Names_Understanding_the_Pursuit_of_the_Individual_in_Prosopography/stats>.

Kirienko, O., 2008. Shchodennyky Veroniky Chernyakhivskoyi yak dzherelo do rekonstruktsiyi yiyi prosopohrafichnoho portreta [Veronica Chernyakhivska's diaries as a source for the reconstruction of her prosopographic portrait]. *Naukovi zapysky. Zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh ta aspirantiv* [Scientific Notes. Proceedings of Young Scientists and Graduate Students]. Kyiv; Khmelny-

tskyi, vol. 16, pp. 361–382 (in Ukrainian). Available at: <<http://mvdruk.kiev.ua/wp-content/uploads/2014/05/S361-382.pdf>> (in Ukrainian).

Lozheshnik, A. S., 2013. Otamany Buz'koho kozats'koho viys'ka: prosopohrafichnyy portret [The atamans of the Bug cossack army: prosopographical portrait]. *Naukovi pratsi istorichnoho fakul'tetu Zaporiz'koho natsional'noho universytetu* [Scholarly Works of the Faculty of History, Zaporizhzhia National University], vol. 36, pp. 55–59. Available at: <http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/36/Lozheshnik.pdf> (in Ukrainian).

MPP. Mamluk prosopography project. From a project-specific database to an open access digital humanities database for prosopographical research of late medieval Syro-Egyptian elites and networks. Available at: <<https://research.flw.ugent.be/en/projects/mpp-mamluk-prosopography-project-project-specific-database-open-access-digital-humanities>>.

Nepomnyashchy, A. A., 2001. *Bibliohrafichna spadshchyna istoriko-etnografichnykh doslidzhen' Krymu v kintsi XVIII – na pochatku XX stolit'* [Bibliographic heritage of historical and ethnographic studies of Crimea at the end of the XVIII – beginning XX centuries]. Abstract of D. Sc. dissertation. Kyiv: NAS of Ukraine. Vernadsky National Library of Ukraine. Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2001/01naakps.zip> (in Ukrainian).

PANDiT. Prosopographical Database for the Indic Texts. Web publication/site. Available at: <<https://www.panditproject.org/>>.

Petryshak, B. I., 2010. *Mis'ki pysari L'vova druhoi polovyny XIV–XVI st.: prosopohrafichne doslidzhennya* [Clerks of Lviv Chancery of the Second Half of the 14th and 16th Centuries: Prosopographical Study]. Abstract of Ph. D. dissertation. Lviv: Ivan Franko Lviv National University. Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2010/10pbippd.zip> (in Ukrainian).

Prelovska, I. M., 2013. *Dzherela z istoriyi Ukrayins'koyi Avtokefal'noyi Pravoslavnoyi Tserkvy (1921–1930) – Ukrayins'koyi Pravoslavnoyi Tserkvy (1930–1939)* [Sources of the history of the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church (1921–1930) – Ukrainian Orthodox Church (1930–1939)]. Monograph. Kyiv: NAS of Ukraine, Mykhailo Hrushevskyi Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies (in Ukrainian).

Project Prosopography of the Prague University of Law, 1372–1419. Web publication/site. Available at: <http://www1.cuni.cz/~borovic/matrika/index_en.htm>.

Proskuryakova, M. E., 2016. Prosopograficheskie bazy dannykh kak instrument raboty s massovymi istochnikami v sovremennoy istoriografii [Prosopographic databases as a tool for working with mass sources in modern historiography]. *Petersburgskiy istoricheskiy zhurnal* [Petersburg historical journal], no. 3, pp. 190–198. Available at: <<https://cyberleninka.ru/article/n/prosopograficheskie-bazy-dannyh-kak-instrument-raboty-s-massovymi-istochnikami-v-sovremennoy-istoriografii>> (in Russian).

Sakhno, I., 2006. Lystuvannya Volodymyra Vynnychenka yak dzherelo dlya zobrazhennya yoho prosopohrafichnoho portretu [V. Vynnychenko's correspondence as a source to investigation his physiologic portrait]. *Naukovi praci Nacional'noi biblioteki Ukraïni imeni V.Ī. Vernads'kogo* [Scientific works of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine], issue 16, pp. 389–400 (in Ukrainian).

Smythe, D. C., 2007. «A Whiter Shade of Pale»: Issues and Possibilities in Prosopography. In: Keats-Rohan, K. S. B., 2007. *Prosopography Approaches and Applications*. A Handbook. Oxford: University of Oxford, pp. 127–137.

Starovoitenko, I. M., 2005. Lystuvannya P. Stebnyts'koho z Ye. Chykalenkom yak dzherelo prosopohrafichnoyi informatsiyi pro korespondentiv [P. Stebnytsky's correspondence with Ye. Chykalenko as a source of prosopographic information about correspondents]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy* [Manuscript and book heritage of Ukraine], issue 10, pp. 375–384. Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2005_10_30> (in Ukrainian).

Starovoitenko, I., 2008. Prosopohrafichnyy portret osobystosti u konteksti suchasnykh zavdan' biohrafichnykh ta istorychnykh doslidzhen' [Prosopographic portrait of the personality in the context of contemporary tasks of biographical and historical research]. *Ukrayins'ka biohra-fistyka* [Biographical Ukrainian], issue 4, pp. 50–66. Available at: <http://ub.nbuv.gov.ua/doc/ubi_2008_4_4> (in Ukrainian).

Starovoitenko, I. M., 2004. *Lystuvannya Yevhena Chykalenka yak istorychne dzherelo* [The correspondence of E. Chykalenko as historical source]. Abstract of Ph. D. dissertation. Kyiv: NAS of Ukraine, Mykhailo Hrushevskyy Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies. Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC/2004/04simcid.zip> (in Ukrainian).

Stetsyk, Yu. O., 2019. *Chernetstvo Svyatopokrovs'koyi provintsiyi ChSVV (1739–1783 rr.): prosopohrafichne doslidzhennya* [The monkhood of the Saint Protectione province of OSBM (1739 – 1783 years): prosopographic research]. Abstract of D. Sc. dissertatio. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. Available at: <http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/aref_stetsyk.pdf> (in Ukrainian).

Svitlenko, S. I., 2007. *Svit modernoyi Ukrainy kintsya XVIII – pochatku XX stolittya* [World of modern Ukraine at the end of XVIII - beginning of XX century]. Collection of scientific works. Dnipropetrovsk: Herda (in Ukrainian).

Syczewski, A. O., 2018. Dukhovenstvo Drevlepravoslavnoyi Tserkvy Khrystovoyi ta instytut bezpopivs'kykh dukhovnykh nastavnykiv na Zhytomyrshchyni u 1945–1991 rr.: prosopohrafichnyy portret [The clergy of the Orthodox Old-Rite Church and the institute of the Bespopovtsy spiritual mentors of Zhytomyr region in 1945–1991: prosopographic portrait]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakul'tetu Zaporiz'koho natsional'noho universytetu* [Scholarly Works of the Faculty of History, Zaporizhzhia National University], vol. 50, pp. 222–230. DOI: 10.26661/swfh-2018-50-021. Available at: <http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/50/23.pdf> (in Ukrainian).

Tomazov, V. V., 2012. Prosopohrafiya [Prosopography]. In: Smoliiy, V. A., 2012. *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny [Encyclopedia of Ukrainian history]*. Kyiv: Naukova dumka, vol. 9, pp. 39–40 (in Ukrainian).

Verboven, K., Carlier, M., and Dumolyn, J., 2007. A Short Manual to the Art of Prosopography. In: Keats-Rohan, K. S. B., 2007. *Prosopography Approaches and Applications. A Handbook*. Oxford: University of Oxford, pp. 35–69. Available at: <https://www.academia.edu/3602968/A_Short_Manual_to_the_Art_of_Prosopography_with_Koen_Verboven_and_Myriam_Carlier_>.

Waerzeggers, C., 2019. *Launch of «Prosobab» – Our online prosopographical database of Babylonia (620-330 BCE)*. Web publication/site. Available at: <<http://persiababylonia.org/2019/07/05/launch-of-prosobab-our-online-prosopographical-database-of-babylonia-620-330-bce/>>.

Waerzeggers, C., Groß, M., et al., 2019. *Prosobab: Prosopography of Babylonia (c. 620-330 BCE)*. Leiden University. Available at: <<https://prosobab.leiden-univ.nl>>.

Yas, O., 2016. «*Na choli respublikans'koyi nauky...*». *Instytut istoriyi Ukrayiny (1936–1986): narysy z instytsional'noyi ta intelektual'noyi istoriyi (do 80-richchya ustanovy)* [«*At the head of the Republican science ...*». *Institute of History of Ukraine (1936–1986): Essays on the institutional and intellectual history (the 80th anniversary of the establishment)*]. Kyiv: NAS Ukrayiny, Institute of History of Ukraine. Available at: <<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-8029-8/978-966-02-8029-8.pdf>> (in Ukrainian).

Yemchuk, O. I., 2013. Rodyna Maslovykh: kolektyvna bihografiya vchenykh [Maslov Family: collective biography of scientists]. *Ukrayins'ka bihografistyka [Biographistica Ukrainica]*, issue 10, pp. 88–104. Available at: <http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ubi_2013_10_9.pdf> (in Ukrainian).

Zadereychuk, A. A., 2013. Stvorenniya «kolektyvnoyi bihografiyi» deputativ-musul'man yak metod dlya doslidzhennya diyal'nosti kryms'kykh tatar v orhanakh zems'koho samovryaduvannya Tavriys'koyi huberniyi [Creating a «collective biography» of Muslim MPs as a method for investigating the activities of the Crimean Tatars in the bodies of territorial self-government Tauride]. *Ukrayins'ka bihografistyka [Biographistica Ukrainica]*, issue 10, pp. 78–87. Available at: <http://ub.nbuv.gov.ua/doc/ubi_2013_10_8> (in Ukrainian).